

καιρός

καιρός, ο, ουσ. [*αρχ. καιρός*], ο καιρός. **1.** προσδιορισμός ιστορικής χρονολογίας, χρονικής στιγμής, εποχής του χρόνου, χρονικής διάρκειας: «τον καιρό του Μεγάλου Αλεξάνδρου || τον καιρό του πολέμου || εκείνο τον καιρό ήμουν σε άσχημη κατάσταση || τι καιρό είχαμε γνωριστεί; || πόσο καιρό θέλεις για να τελειώσεις τη δουλειά;». **2.** οι ατμοσφαιρικές συνθήκες: «χάλασε ο καιρός || τι καιρό κάνει; || ο καιρός είναι άστατος». **3.** η κατάλληλη περίπτωση, η ευκαιρία, η στιγμή που αρμόζει: «θα το μάθεις, όταν θα έρθει ο καιρός». **4.** η κατάλληλη εποχή, ο χρόνος της ακμή, ο χρόνος της ωριμότητας: «είναι στον καιρό του ο γιος μου και ψάχνει για νύφη». **5.** ο διαθέσιμος χρόνος: «δεν έχω καιρό αυτή τη στιγμή, ίσως αύριο να μπορέσω να σ' εξυπηρετήσω». **6.** μεγάλο χρονικό διάστημα: «έχω να τον δω καιρό». **7.** στον πλ. **οι καιροί**, οι κοινωνικές συνθήκες, γενικά η κατάσταση που επικρατεί, οι περιστάσεις, η εποχή: «οι καιροί δε μας επιτρέπουν παραπάνω έξοδα». (Ακολουθούν 175 φρ.)·

- *αγρίεψε ο καιρός*, οι ατμοσφαιρικές συνθήκες άλλαξαν απότομα προς το χειρότερο: «το πρωί είχαμε λιακάδα, αλλά τ' απόγευμα ξαφνικά αγρίεψε ο καιρός»·

- *άλλαξαν οι καιροί ή οι καιροί άλλαξαν*, μεταβλήθηκε η κοινωνική κατάσταση είτε προς το καλύτερο είτε προς το χειρότερο, άλλαξαν οι περιστάσεις: «τώρα που έπεσε η χούντα, άλλαξαν οι καιροί κι έχουμε δημοκρατία || κάποτε η φιλία ήταν ιερό πράγμα, τώρα όμως άλλαξαν οι καιροί κι ο καθένας ενδιαφέρεται μόνο για την πάρτη του». (Τραγούδι: *ο κόσμος άλλαξε, αλλάξαν οι καιροί, είν' όλα ψεύτικα κι ας φαίνονται αλήθεια, αγάπη γνήσια ζητάς με το κερδί δεν είναι όλα όπως λεν τα παραμύθια*)· βλ. και φρ. *άλλαξαν τα πράγματα*, λ. *πράγμα*·

- *άλλοι καιροί τότε!* βλ. φρ. *άλλες εποχές τότε!* λ. *εποχή*·

- *ανάποδοι καιροί*, χρονική περίοδος με δυσάρεστα γεγονότα, δυσάρεστες καταστάσεις: «μα τι ανάποδοι καιροί είναι αυτοί που περνούμε! Κάθε τόσο και κάτι κακό συμβαίνει»· βλ. και φρ. *ανώμαλοι καιροί*·

- *ανάποδος καιρός*, που δεν υπάρχουν σταθερές ατμοσφαιρικές συνθήκες: «πολύ ανάποδος καιρός ο σημερινός· απ' το πρωί μέχρι τ' απόγευμα άλλαξε τρεις φορές. Πότε βροχή, πότε ήλιο και τώρα μας τρέλανε με τον αέρα!»·

- *άνοιξε ο καιρός*, καθάρισε ο ουρανός από τα σύννεφα, βγήκε ήλιος: «μόλις άνοιξε ο καιρός, η παραλία γέμισε από κόσμο»·

- *ανώμαλοι καιροί*, χρονική περίοδος αστάθειας και ταραχών: «εύχομαι να ζείτε πάντα με ασφάλεια και ειρήνη και να μη γνωρίσετε κι εσείς ανώμαλους καιρούς, όπως γνώρισε η γενιά μου»·

- *απ' τον καιρό που βγήκαν οι βεντούζες*, βλ. συνηθέστ. *απ' τον καιρό του Νώε*·

- *απ' τον καιρό που βγήκαν οι λάσπες*, βλ. φρ. *απ' τον καιρό του Νώε*·

- *απ' τον καιρό που η Ακρόπολη ήταν οικόπεδο*, βλ. συνηθέστ. *απ' τον καιρό του Νώε*·

- *απ' τον καιρό που ο Παρθενώνας ήταν γιαπί*, βλ. συνηθέστ. *απ' τον καιρό του Νώε*·

- *απ' τον καιρό της πυραμίδας του Χέοπος*, βλ. συνηθέστ. *απ' τον καιρό του Νώε*·

- *απ' τον καιρό της Τουρκοκρατίας*, βλ. συνηθέστ. *απ' τον καιρό του Νώε*·

- *απ' τον καιρό του Αβραάμ*, βλ. συνηθέστ. *απ' τον καιρό του Νώε*·

- *απ' τον καιρό του Αδάμ*, βλ. φρ. *απ' τον καιρό του Νώε*·

- *απ' τον καιρό του Εικοσιένα*, βλ. συνηθέστ. *απ' τον καιρό του Νώε*·

- *απ' τον καιρό του Νώε*, **α.** προσδιορισμός γεγονότος που συνέβη πάρα πολύ παλιά: «η γνωριμία των οικογενειών μας έγινε απ' των καιρό του Νώε». **β.** (για μηχανήματα ή κατασκευές) που κατασκευάστηκε στο πολύ μακρινό παρελθόν και, κατ' επέκταση, που είναι πολύ παλιό ή σχεδόν άχρηστο: «έχει ένα αυτοκίνητο απ' τον καιρό του Νώε και κάθε λίγο και λιγάκι το πηγαίνει στο συνεργείο || έχει ένα ψυγείο απ' τον καιρό του Νώε και χρησιμοποιεί ακόμη πάγο». **γ.** (για πράγματα) που είναι πάρα πολύ παλιό και, κατ' επέκταση, που μπορεί να έχει και συλλεκτική αξία: «έχει ένα κηροπήγιο απ' τον καιρό του Νώε και το φυλάει σαν τα μάτια του». **δ.** (για ιδέες) που είναι απαρχαιωμένες: «σήμερα ο κόσμος έχει διαφορετική γνώμη για τα πράγματα, κι αυτά που λες εσύ τα έλεγαν απ' τον καιρό του Νώε». Συνών. οι εννιά πιο πάνω και οι τρεις επόμενες φρ. *συν από αμνημονεύτων χρόνων / από αρχαιοτάτων χρόνων / από καταβολής κόσμου / από κτίσεως κόσμου*.

- *απ' τον καιρό του Όθωνα*, βλ. *συνηθέστ. απ' τον καιρό του Νώε*.

- *απ' τον καιρό του Φαραώ*, βλ. *συνηθέστ. απ' τον καιρό του Νώε*.

- *απ' τον καιρό των πυραμίδων*, βλ. φρ. *απ' τον καιρό του Νώε*.

- *από καιρό*, πριν από αρκετό χρονικό διάστημα: «από καιρό ξέρω τη σχέση του με την τάδε». (Λαϊκό τραγούδι: *τον έφαγε μια παστρικά, μια του παλιά αγαπητικά, αχ, έρημη αγάπη, γιατί ο μπάρμπα μου θαρρώ κρυφά της τα 'χε από καιρό με την Αγγέλα του Αράπη*).

- *από καιρό ήθελα να...*, πέρασε πολύς καιρός από τότε που ήθελα να..., εδώ και μεγάλο χρονικό διάστημα ήθελα να...: «από καιρό ήθελα να σε δω να σου μιλήσω || από καιρό ήθελα να κάνω αυτό το ταξίδι».

- *από καιρό σε καιρό*, μερικές φορές, σε αραιά χρονικά διαστήματα, σπάνια: «περνάει από καιρό σε καιρό απ' το μαγαζί και τα λέμε, αλλά τώρα έχει να εμφανιστεί ένα μήνα || από καιρό σε καιρό φιλοτιμείται να διαβάσει και κανένα βιβλίο!». Συνών. *κάπου κάπου / πότε πότε / που και που*.

- *από καιρού εις καιρόν*, βλ. *συνηθέστ. από καιρό σε καιρό*.

- *άστατος καιρός*, (στη γλώσσα της αργκό) προειδοποίηση σε κάποιον ή κάποιους πως η αστυνομία κάνει έρευνες για μια συγκεκριμένη υπόθεση στην οποία ίσως να ενέχονται και αυτοί, ή, γενικά, ότι υπάρχει επικείμενος κίνδυνος: «μη πάτε στα μπάρακια της παραλίας, γιατί επικρατεί άστατος καιρός». βλ. και φρ. *ανάποδος καιρός*.

- *άσχημος καιρός*, βλ. φρ. *ανάποδος καιρός*.

- *βλάκας παντός καιρού*, βλ. λ. [βλάκας](#).

- *βρίσκω καιρό ή βρίσκω τον καιρό*, **α.** βρίσκω την κατάλληλη περίπτωση, τη στιγμή που αρμόζει, την ευκαιρία: «καθώς ήμουν αφηρημένος, βρήκε τον καιρό και μου 'κλεψε την τσάντα». **β.** βρίσκω διαθέσιμο χρόνο: «εσύ αν θέλεις, μπορείς να βρεις καιρό να με βοηθήσεις || δεν μπορώ να βρω τον καιρό να σε βοηθήσω».

- *γαμάς δε γαμάς, ο καιρός περνάει ή γαμείς δε γαμείς, ο καιρός περνάει*, βλ. λ. [γαμώ](#).

- *για να περνώ τον καιρό μου*, έκφραση που δηλώνει πως, αυτό το συγκεκριμένο με το οποίο ασχολούμαι κάποιο χρονικό διάστημα, είναι για μένα μια πάρεργη ασχολία που με ευχαριστεί: «μετά τη δουλειά μου, ασχολούμαι με τη συλλογή γραμματοσήμων για να περνώ τον καιρό μου».

- *γλυκός καιρός*, που είναι μαλακός, ήπιος: «κάθε φορά που είναι γλυκός ο καιρός, είναι πολλοί αυτοί που κάνουν βόλτα στην παραλία».

- *γύρισε ο καιρός*, άλλαξαν οι καιρικές συνθήκες προς το καλύτερο ή προς το χειρότερο: «τ' απόγευμα γύρισε ο καιρός και βγήκε ήλιος || όλο το πρωί είχαμε ηλιοφάνεια, αλλά προς το μεσημέρι γύρισε ο καιρός κι άρχισε να βρέχει».

- *δε βρίσκω καιρό (για κάτι)*, βλ. φρ. *δεν έχω καιρό (για κάτι)*.

- *δε με παίρνει ο καιρός*, βλ. συνηθέστ. *δε με παίρνει ο χρόνος*, λ. *χρόνος*.
- *δε χάνω (τον) καιρό*, βιάζομαι, ενεργώ ταχύτατα: «μόλις έμαθε πως πήγαν το φίλο του στο νοσοκομείο, δεν έχασε καιρό κι έτρεξε να τον δει». (Λαϊκό τραγούδι: *απόψ' έλα κοντά μου, τσιγγάνα, στον ουτά μου, έλα να με γιάνεις και τον καιρό μη χάνεις*).
- *δε χάνω τον καιρό μου*, ασχολούμαι με πράγματα ουσιαστικά και ωφέλιμα, δεν αφήνω τον καιρό μου να περνάει ανεκμετάλλευτος: «δε χάνω τον καιρό μου με ανόητα πράγματα». (Λαϊκό τραγούδι: *χρόνια και χρόνια ζήταγα να βρω τον άνθρωπό μου και τώρα που σ' αντάμωσα δε χάνω τον καιρό μου*).
- *δεν είναι καιρός για...* ή *δεν είναι καιρός να...*, δεν είναι η κατάλληλη στιγμή: «δεν είναι καιρός να κάνουμε έξοδα, γιατί δυσκόλεψαν τα πράγματα || δεν είναι καιρός για διασκεδάσεις, γιατί έχουμε δουλειά».
- *δεν είναι καιρός για κουβέντες*, βλ. φρ. *δεν έχω καιρό για κουβέντες*.
- *δεν είναι καιρός για παιχνίδια*, πρέπει να σοβαρευτώ, να σοβαρευτούμε, πρέπει να ενεργοποιηθώ, να ενεργοποιηθούμε: «δεν είναι καιρός για παιχνίδια, γιατί αρχίζουν σε λίγο οι εξετάσεις» βλ. και φρ. *δεν έχω καιρό για παιχνίδια*.
- *δεν είναι στον καιρό τους*, (για καρπούς ή φρούτα) λέγεται στην περίπτωση που δεν ολοκληρώθηκε η διαδικασία της ωρίμανσης: «τα σταφύλια δεν είναι ακόμα στον καιρό τους, γι' αυτό και είναι ξινά || τα σύκα και τα σταφύλια είναι στον καιρό τους το μήνα Αύγουστο».
- *δεν έχασε καιρό και...*, βλ. συνηθέστ. *χωρίς να χάνει καιρό*.
- *δεν έχει καιρό*, επικρατούν ομαλές ατμοσφαιρικές συνθήκες: «μια και δεν έχει καιρό, αποφασίσαμε να πάμε για ψάρεμα».
- *δεν έχω καιρό (για κάτι)*, δεν έχω διαθέσιμο χρόνο, δεν είμαι εύκαιρος: «δεν έχω καιρό ν' ασχοληθώ μαζί σου || δε θα 'ρθω μαζί σας, γιατί δεν έχω καιρό». (Λαϊκό τραγούδι: *έλα να σπάσουμε τις αλυσίδες, δεν έχουμε καιρό γι' άλλες ελπίδες*).
- *δεν έχω καιρό για κουβέντες*, είμαι πολύ βιαστικός, δεν έχω χρόνο στη διάθεσή μου, επείγομαι για κάτι: «πες μου στα γρήγορα τι ακριβώς θέλεις, γιατί δεν έχω καιρό για κουβέντες».
- *δεν έχω καιρό για παιχνίδια*, επείγομαι να τελειώσω κάτι: «δεν έχω καιρό για παιχνίδια, γιατί πρέπει να παραδώσω κάποια δουλειά» βλ. και φρ. *δεν είναι καιρός για παιχνίδια*.
- *δεν έχω καιρό για χάσιμο*, **α.** δηλώνει άμεση ενέργεια λόγω ελλείψεως χρόνου: «πρέπει να φύγω να προλάβω τ' αεροπλάνο, γι' αυτό δεν έχω καιρό για χάσιμο». **β.** δηλώνει άμεση και ουσιαστική εκμετάλλευση του χρόνου που κυλάει: «αν θέλω να πετύχω στο πανεπιστήμιο, χρειάζεται πολύ διάβασμα, γι' αυτό δεν έχω καιρό για χάσιμο».
- *δίνω καιρό ή δίνω τον καιρό (σε κάποιον)*, δίνω χρονικό περιθώριο σε κάποιον να κάνει κάτι: «δώσε μου λίγο καιρό και θα σου επιστρέψω τα λεφτά που σου χρωστάω || δώσε μου τον καιρό να ετοιμαστώ». (Τραγούδι: *δε σου 'χω πει ακόμα τίποτα, δώσ' μου τον καιρό, όλα τα λόγια μου τ' ανείπωτα μέσα σου να βρω*).
- *εδώ και καιρό ή εδώ και τόσο καιρό*, (αόριστα) πάρα πολύ καιρό, τόσον καιρό: «εδώ και τόσο καιρό σε συμβουλευώ ν' αλλάξεις τακτική κι εσύ με γράφεις στα παλιά σου τα παπούτσια».
- *είναι άσχημος καιρός ή είναι άσχημος ο καιρός*, οι καιρικές συνθήκες δεν είναι καλές: «ματαιώσαμε την εκδρομή μας, γιατί είναι άσχημος ο καιρός».
- *είναι καιρός για...*, οι καιρικές συνθήκες είναι κατάλληλες για...: «το χειμώνα είναι καιρός για σκι, ενώ το καλοκαίρι είναι καιρός για μπάνια».

- είναι καιρός να... ή είναι καιρός τώρα να..., είναι η κατάλληλη στιγμή, έφτασε το πλήρωμα του χρόνου: «είναι καιρός να φύγουμε, γιατί πέρασε η ώρα || αφού βρήκες δουλειά, είναι καιρός τώρα να παντρευτείς»·
- είναι καιρός που... ή είναι καιρός τώρα που..., λέγεται για κάτι που άρχισε στο παρελθόν και συνεχίζεται μέχρι αυτή τη στιγμή: «είναι καιρός που πάει κι έρχεται στο γραφείο του τάδε || είναι καιρός τώρα που σε ψάχνει ο τάδε»·
- είναι καιρός που δεν..., βλ. φρ. πάει καιρός που δεν(...)
- είναι καιρός που μας άφησε, βλ. φρ. πάει καιρός που μας άφησε·
- είναι κακός καιρός ή είναι κακός ο καιρός, βλ. φρ. είναι άσχημος καιρός·
- είναι καλός καιρός ή είναι καλός ο καιρός, οι καιρικές συνθήκες είναι καλές: «κάθε φορά που είναι καλός ο καιρός, βγαίνουμε με τη βάρκα για ψάρεμα»·
- είναι κόντρα ο καιρός, ο αέρας έρχεται αντίθετα, ενάντια προς τη φορά του πλοίου, το πλοίο δέχεται τον αέρα στη πρύμνη του, και, κατ' επέκταση, ο καιρός δεν είναι καλός: «δε θα ρίξω σήμερα το σκάφος στη θάλασσα, γιατί είναι κόντρα ο καιρός». (Λαϊκό τραγούδι: **κόντρα ο καιρός** Φλωριά και τα ψάρια δεν τσιμπάνε. -Δε βαριέστε, βρε παιδιά, όσα έρθουν κι όσα πάνε)·
- είναι μπροστά απ' τον καιρό του, βλ. συνηθέστ. είναι μπροστά απ' την εποχή του, λ. εποχή·
- είναι στον καιρό της, (για έγκυες γυναίκες), βλ. συνηθέστ. είναι στις μέρες της, λ. μέρα·
- είναι στον καιρό του, (για αρσενικά ζώα) βρίσκεται σε περίοδο για να ζευγαρώσει με το θηλυκό: «ψάχνω να βρω μια σκυλίτσα ράτσας, γιατί το σκυλί μου είναι στον καιρό του»·
- είναι στον καιρό του (της), βρίσκεται στην κατάλληλη ηλικία για να κάνει κάτι, ιδίως να παντρευτεί: «έχει ένα παλικάρι, που είναι στον καιρό του, αλλά εδώ που τα λέμε κι η κόρη μου είναι στον καιρό της». (Λαϊκό τραγούδι: γι' αυτό μην πιάνεσαι κορόιδο και κουτή· τώρα λοιπόν που **είσαι στον καιρό σου**, προτού περάσουνε τα χρόνια σου μικρή, για κοίτα να 'βρεις κι εσύ τον άνθρωπό σου)·
- είναι φρούτο του καιρού, βλ. λ. [φρούτο](#)·
- έκλεισε ο καιρός, συννέφιασε: «το πρωί είχαμε λιακάδα, αλλά προς τ' απόγευμα έκλεισε ο καιρός»·
- εν καιρώ, αργότερα, κάποτε στο μέλλον: «εν καιρώ θ' ασχοληθώ και με το πρόβλημά σου»·
- έναν καιρό, κάποτε στο παρελθόν, άλλοτε, παλιά: «έναν καιρό μέναμε με τον τάδε στην ίδια γειτονιά». (Λαϊκό τραγούδι: **έναν καιρό** που με έστειλε η μάνα μου σχολείο κι ο δάσκαλος με έβαζε στο πρώτο το θρανίο)·
- έναν καιρό ήμουν άγγελος, τώρ' αγγελεύουν άλλοι, (στη βρύση που έπινα νερό, τώρα το πίνουν άλλοι), βλ. λ. [άγγελος](#)·
- έπεσε ο καιρός, σταμάτησε να φυσάει ή φυσάει με λιγότερη ένταση: «μόλις έπεσε ο καιρός, τα παιδιά βγήκαν στην πλατεία να παίξουν || αν δεν πέσει ο καιρός, δεν μπορεί ν' αποπλεύσει το καράβι»· βλ. και φρ. **μαλάκωσε ο καιρός**·
- έσφιξε ο καιρός, επιδεινώθηκε: «το πρωί είχε λιακάδα, αλλά προς τ' απόγευμα έσφιξε ο καιρός»·
- έτσι που είναι ο καιρός, χέσε και πέσε, δηλώνει πολύ άσχημο καιρό, που πρέπει κανείς να τον περάσει στο σπίτι του: «ξέχνα την εκδρομή που είχαμε προγραμματίσει, γιατί έτσι που είναι ο καιρός, χέσε και πέσε»·
- έτσι τον βρίσκω τον καιρό, έτσι τον αρμενίζω, έκφραση που δηλώνει τη μοιρολατρική αποδοχή των

περιστάσεων, την παραδοχή μας πως δεν μπορούμε να επέμβουμε και να αλλάξουμε την πορεία των γεγονότων ή να αντισταθούμε στις κοινωνικές συνθήκες, ή που φανερώνει την προσπάθειά μας να δικαιολογηθούμε για κάποιο ατόπημα ή κάποια επιλήψιμη πράξη μας, υποστηρίζοντας πως υπαγορεύεται ή απαιτείται από την παρούσα κοινωνική κατάσταση. (Λαϊκό τραγούδι: *είμαι γυναίκα του γλεντιού και δεν υπολογίζω, έτσι τον βρίσκω τον καιρό, έτσι τον αρμενίζω*)·

- *έχει καιρό*, επικρατούν άστατες ατμοσφαιρικές συνθήκες: «αφού έχει καιρό δε θα μπορέσουμε να πάμε για ψάρεμα»·

- *έχει ο καιρός γυρίσματα*, **α.** τίποτα δε διαρκεί μόνιμα, τα δεδομένα μιας κατάστασης διαφοροποιούνται μέσα στο χρόνο: «μην ανησυχείς, θα ξαναπάρει γρήγορα τ' απάνω του, γιατί έχει ο καιρός γυρίσματα». **β.** λέγεται και ως απειλή από άτομο που βρίσκεται σε μειονεκτική θέση και δεν μπορεί να ενεργήσει δυναμικά εναντίον κάποιου, αλλά τον προειδοποιεί πως, μόλις αποκτήσει τη δύναμη, τη δυνατότητα, θα του συμπεριφερθεί ανάλογα: «τώρα που έχεις το πάνω χέρι, κάνεις ό,τι θέλεις, αλλά να θυμάσαι πως έχει ο καιρός γυρίσματα». Σε αρκετές περιπτώσεις, η φρ. κλείνει με το *κι ο χρόνος εβδομάδες*. Συνών. *έχει η ζωή γυρίσματα*. Από το ότι ο καιρός είναι ευμετάβλητος· βλ. και φρ. *γύρισε ο καιρός*·

- *έχω καιρό ή έχουμε καιρό*, *έχω*, διαθέτω χρόνο, προλαβαίνω να κάνω κάτι, δε βιάζομαι: «έχω καιρό για να πάω στο αεροδρόμιο || έχουμε καιρό για να τελειώσω τη δουλειά». (Λαϊκό τραγούδι: *περ της για να πάει να φέρει το γιατρό κι ώσπου να τον φέρει έχουμε καιρό*). Συνήθως η φρ. κλείνει με το *ακόμα* ή με το *μπροστά μου* ή *μπροστά μας*. Ο πλ. και όταν το άτομο μιλάει μόνο για τον εαυτό του·

- *έχω καιρό για χάσιμο*; βλ. φρ. *δεν έχω καιρό για χάσιμο*·

- *έχω καιρό να...*, λέγεται για κάτι που έγινε ή που κάναμε πριν από αρκετό χρονικό διάστημα: «έχω καιρό να σε δω || έχω καιρό να πάω στα μπουζούκια». Πολλές φορές, μετά το ρ. της φρ. ακούγεται το *αρκετό* ή το *πολύ*· βλ. και φρ. *καιρό έχω να(...)*·

- *έχω καιρό μπροστά μου*, βλ. φρ. *έχω χρόνο μπροστά μου*, λ. *χρόνος*·

- *έχω τον καιρό πρίμα*, **α.** ταξιδεύω, ιδίως με ιστιοφόρο, έχοντας ευνοϊκό άνεμο: «σ' όλη τη διάρκεια του ταξιδιού μας είχαμε τον καιρό πρίμα και πλέαμε με φουσκωμένα τα πανιά». **β.** η ζωή μου, η δουλειά μου, εξελίσσεται ευνοϊκά: «τώρα που έχω τον καιρό πρίμα, πρέπει να τακτοποιήσω όλες τις υποθέσεις μου»·

- *η τύχη και το γυαλί δε βαστούν πολύ καιρό*, βλ. λ. [τύχη](#)·

- *ήρθαν άλλοι καιροί*, άλλαξε η κατάσταση στη ζωή ενός ατόμου ή ενός τόπου, μιας χώρας: «απ' τη μέρα που κέρδισε στο λαχείο, ήρθαν άλλοι καιροί || κάποτε περνούσαμε τη ζωή μας ήσυχα κι ευτυχισμένα, όμως με τη γερμανική κατοχή ήρθαν άλλοι καιροί». (Λαϊκό τραγούδι: *μα περάσαν τα χρόνια κι ήρθαν άλλοι καιροί, τώρα εγώ θα γελάω μα θα κλάψεις εσύ*)·

- *ήρθε ο καιρός*, έφτασε η κατάλληλη στιγμή, έφτασε το πλήρωμα του χρόνου: «ήρθε ο καιρός να κάνεις κι εσύ οικογένεια». (Λαϊκό τραγούδι: *απόψε είδα όνειρο που 'χε πολλά ελάφια και είπα ήρθε ο καιρός ν' απολυθώ -ν' απολυθώ- πλάφια*)·

- *θα (το) δείξει ο καιρός*, βλ. φρ. *ο καιρός θα (το) δείξει*·

- *θέλει καιρό για να...*, απαιτείται μεγάλο χρονικό διάστημα για να ολοκληρωθεί κάτι: «θέλει καιρό για να ωριμάσουν τα ροδάκινα || θέλει καιρό για να τελειώσει η δουλειά». Πολλές φορές, μετά τον *καιρό*, ακολουθεί το *ακόμα*·

- *θέλω καιρό για να...*, **α.** απαιτείται μεγάλο χρονικό διάστημα για να ολοκληρώσω κάτι: «θέλω καιρό για να πάρω το πτυχίο μου». Πολλές φορές, μετά τον *καιρό*, ακολουθεί το *ακόμα*. **β.** χρειάζομαι διαθέσιμο χρόνο: «θέλω καιρό για ν' ασχοληθώ με την περίπτωση σου, γιατί είναι πολύ μπερδεμένη»·

- Θεού θέλοντος και καιρού επιτρέποντος, βλ. λ. [Θεός](#).
- Θεού θέλοντος, καιρού επιτρέποντος και υγείας ούσης, βλ. λ. [Θεός](#).
- κάθε πράγμα στον καιρό του κι αβγά κόκκινα το Πάσχα, βλ. λ. [αβγό](#).
- κάθε πράγμα στον καιρό του κι ο κολιός τον Αύγουστο, βλ. λ. [πρά\(γ\)μα](#).
- καιρό έχω να..., δηλώνει μεγάλο χρονικό διάστημα: «ερχόταν αυτός που ζητάς σ' αυτό το μπαράκι, αλλά καιρό έχω να τον δω»· βλ. και φρ. έχω καιρό να(...).
- καιρός για σπίτι, δηλώνει πολύ άσχημο καιρό: «πού θα πάτε εκδρομή, δε βλέπετε που είναι καιρός για σπίτι;»·
- καιρός είναι να..., έκφραση με την οποία θέλουμε να προλάβουμε κάποια απαίτηση ή κάποια ενέργεια ατόμου, που δε μας είναι επιθυμητή ή ευχάριστη: «καιρός είναι να μου ζητάς πάλι δανεικά, απ' τη στιγμή που δε μου 'φερεις ούτε τα προηγούμενα! || καιρός είναι να μας πεις πως σ' αδικήσαμε κι από πάνω!»·
- καιρός ήταν! έκφραση με την οποία δηλώνουμε την ευχαρίστηση ή την ικανοποίησή μας για ενέργεια ατόμου ή για κάτι που περιμέναμε προ πολλού να εκδηλωθεί: «ήρθα να σου επιστρέψω τα δανεικά που σου είχα πάρει. - Καιρός ήταν! || ήρθα να σου ζητήσω συγνώμη. -Καιρός ήταν! || άρχισε να βρέχει. -Καιρός ήταν!». Συνήθως της φρ. προτάσσεται το *επιτέλους*.
- καιρός να..., έκφραση που δηλώνει πως έφτασε η ώρα να γίνει ή να ενεργήσουμε σύμφωνα με αυτό που δηλώνει το ρ. που ακολουθεί: «καιρός να φεύγουμε, γιατί πέρασε η ώρα || καιρός ν' αρχίσουμε να δουλεύουμε γιατί αρκετά καθίσαμε». (Λαϊκό τραγούδι: η μάνα σου η μπλου, **καιρός ν' αλλάξει νου, γιατί και να το θέλει, δε γίνεσαι αλλουνού**).
- καιρός να του δίνω! ή καιρός να του δίνουμε! βλ. φρ. ώρα να του δίνω! λ. ώρα.
- καιρός πανί, καιρός κουπί, κάθε πράγμα πρέπει να γίνεται στην κατάλληλη στιγμή: «αν θέλεις να πετύχει η δουλειά σου, πρέπει να κάνεις το άνοιγμα τώρα που είναι ευνοϊκά τα πράγματα, γιατί καιρός πανί, καιρός κουπί». Από την εικόνα του ναυτικού που, όταν έχει άνεμο χρησιμοποιεί τα πανιά και όταν πέσει ο άνεμος χρησιμοποιεί τα κουπιά της βάρκας του.
- καιρός πανί, καιρός παιδί, κάθε πράγμα πρέπει να γίνεται στην ώρα του, στην εποχή του, στην κατάλληλη ηλικία: «δεν είναι σωστό τώρα που γεράσαμε να τρέχουμε πίσω απ' τα κοριτσόπουλα, γιατί καιρός πανί, καιρός παιδί». Από το ότι, όταν η γυναίκα αποκτήσει παιδί, δεν έχει καιρό να ασχολείται πολύ με το σπίτι της ή με το με το εργοχείρό της, γιατί αφοσιώνεται στη φροντίδα του.
- καιρός φέρνει τα λάχανα καιρός τα παραπούλια, κάθε πράγμα πρέπει να γίνεται στον καιρό του, στην ώρα του, στην κατάλληλη στιγμή: «δεν έχω ούτε την όρεξη ούτε τη δύναμη να μπλεχτώ στην ηλικία που βρίσκομαι με επιχειρήσεις, γιατί καιρός φέρνει τα λάχανα καιρός τα παραπούλια». Συνών. *κάθε πράγμα στη σειρά του / κάθε πράγμα στην ώρα του / κάθε πράγμα στον καιρό του κι αβγά κόκκινα το Πάσχα / κάθε πράγμα στον καιρό του κι ο κολιός τον Αύγουστο / κότα πίτα το Γενάρη, κόκορας τον Αλωνάρη / το τραγούδι με τον τρύγο, το Δεκέμβρη παραμύθι / τώρα στα γεράματα μάθε γέρο γράμματα*.
- καιρούς και ζαμάνια, βλ. συνηθέστ. *χρόνια και ζαμάνια*.
- κακός καιρός, κακοκαιρία: «όταν έχει κακό καιρό, δε βγαίνω απ' το σπίτι»·
- καλός καιρός, καλοκαιρία: «όταν έχει καλό καιρό, πάω βόλτα στην παραλία»·
- κατά καιρούς, σε αραιά χρονικά διαστήματα, κατά περιόδους, πότε πότε: «γενικά δεν του αρέσουν τα βιβλία, αλλά κατά καιρούς πέφτει με τα μούτρα στο διάβασμα»·

- *κατά τον καιρό και το χορό*, λέγεται στην περίπτωση εκείνη που κάποια ενέργεια εξυπηρετεί ή ταιριάζει σε κάποια περίπτωση: «με την αναδουλειά που υπάρχει στην αγορά δε βλέπω φέτος να κάνω διακοπές, γιατί κατά τον καιρό και το χορό». Συνών. *κατά το πάπλωμα και το ξάπλωμα / κατά τον άγιο και το κερί του*.
- *κερδίζω καιρό*, βλ. συνηθέστ. *κερδίζω χρόνο*, λ. χρόνος.
- *κλειστός καιρός*, συννεφιασμένη, βαριά ατμόσφαιρα, που συχνά εξελίσσεται σε καταιγίδα: «είναι μανιώδης παράς αλλά, κάθε φορά που βλέπει κλειστό καιρό, δεν πάει για ψάρεμα».
- *κοιμάται του καλού καιρού*, **α.** είναι βυθισμένος στον ύπνο: «ξάπλωσε από νωρίς, γιατί ήταν κουρασμένος, και τώρα κοιμάται του καλού καιρού». **β.** (ειρωνικά) δεν αντιλαμβάνεται το παραμικρό από όσα κακά συμβαίνουν γύρω του ή σε βάρος του: «η γυναίκα του τον κερατώνει κι αυτός κοιμάται του καλού καιρού».
- *κοίτα με να σε κοιτώ να περνούμε τον καιρό*, λέγεται ειρωνικά ή επιτιμητικά για τους αργόσχολους, τους τεμπέληδες: «μόλις ξυπνούν, μαζεύονται στο μπαράκι της γειτονιάς κι όλη μέρα είναι κοίτα με να σε κοιτώ να περνούμε τον καιρό».
- *μαλάκωσε ο καιρός*, σταμάτησε να κάνει κρύο ή κάνει λιγότερο κρύο: «χτες είχε κρύο τσουχτερό, αλλά σήμερα μαλάκωσε ο καιρός». βλ. και φρ. *έπεσε ο καιρός*.
- *μας άφησε καιρό*, βλ. συνηθέστ. *πάει καιρός που μας άφησε*.
- *μας τα χάλασε ο καιρός*, η κακοκαιρία ματαίωσε το πρόγραμμά μας, γιατί μας δημιούργησε δυσκολίες: «θέλαμε να πάμε απ' το πρωί για ψάρεμα, αλλά μας τα χάλασε ο καιρός, γιατί έβγαλε τρελό αέρα».
- *με τον έρωτα περνά ο καιρός και με τον καιρό ο έρωσ*, βλ. λ. [έρωτας](#).
- *με τον καιρό*, με την πάροδο, με το πέρασμα του χρόνου: «με τον καιρό θα ξεχαστούν όλα». (Λαϊκό τραγούδι: *θα κλάψω πικρά, μα θα ξεχάσω, μα θα ξεχάσω, με τον καιρό, καινούρια ζωή θα χαράξω να μην πονάω που σ' αγαπώ*).
- *με τον καιρό και την υπομονή, γίνεται το φύλλο της μουριάς μετάξι*, βλ. λ. [μετόξι](#).
- *με τον καιρό του*, τη σωστή χρονική στιγμή, όταν θα είναι κάποιος ή κάτι έτοιμο(ς) κατάλληλο(ς) ευνοϊκό(ς), με το χρονικό διάστημα που χρειάζεται: «μη βιάζεσαι να παντρευτείς, κάθε πράγμα με τον καιρό του || όλα θα τακτοποιηθούν με τον καιρό τους».
- *μη χάνεις καιρό*, **α.** τρέξε γρήγορα, βιάσου, σπεύσε: «σε θέλει ο πατέρας κι είναι νευριασμένος, γι' αυτό μη χάνεις καιρό». **β.** ενεργοποιήσου αμέσως: «αν αναλάβεις αυτή τη δουλειά θα βγάλεις καλά λεφτά, γι' αυτό μη χάνεις καιρό».
- *μη χάνεις τον καιρό σου*, μη ματαιοπονείς: «εφόσον δε θέλει να κάνει δεσμό η κοπέλα μαζί σου, μη χάνεις τον καιρό σου». (Λαϊκό τραγούδι: *σε γελάσανε, μη χάνεις τον καιρό σου, δε σε σπούδασε καλά ο δάσκαλός σου*).
- *μηνύματα των καιρών*, βλ. λ. [μήνυμα](#).
- *μια φορά κι έναν καιρό*, βλ. λ. [φορά](#).
- *νέοι καιροί, νέα ήθη*, λέγεται για να δηλώσουμε πως οι κοινωνικές συνθήκες άλλαξαν, ιδίως προς το χειρότερο: «κάποτε οι νέοι σέβονταν τους γεροντότερους, αλλά σήμερα νέοι καιροί, νέα ήθη».
- *ξοδεύω τον καιρό μου*, τον διαθέτω άσκοπα: «μην ξοδεύεις τον καιρό σου, γιατί είναι πολύτιμος». βλ. και φρ. *περνώ τον καιρό μου*.
- *ο καιρός έδειξε τα δόντια του ή έδειξε τα δόντια του ο καιρός*, υπήρξε επιδείνωση του καιρού, ιδίως με δριμύ

ψύχος, με παγωνιά: «απ' την αρχή του χειμώνα ο καιρός δεν ήταν και πολύ κρύος, αλλά, μόλις μπήκε ο Φλεβάρης, ο καιρός έδειξε τα δόντια του»·

- ο καιρός είναι στο... (στη...), οι ατμοσφαιρικές συνθήκες έχουν τάση, δείχνουν προς κάποιο καιρικό φαινόμενο: «ο καιρός είναι στη βροχή || ο καιρός είναι στο χιονιά». (Λαϊκό τραγούδι: *είπα, ο καιρός είναι στη βροχή πώς να με νοιαστεί μια ξένη πόλη; Κι έτσι ξαφνικά, ένωσα φτωχή. Όπως νιώθουμ' όλοι*)·

- ο καιρός θα (το) δείξει, με την πάροδο του χρόνου θα αποδειχτεί κάτι: «ο καιρός θα δείξει τι σόι άνθρωπος είναι || ο καιρός θα δείξει, αν θα έχουμε φέτος βαρύ χειμώνα»·

- ο καιρός (το) πάει για..., έχει την τάση, δείχνει πως θα..., εξελίσσεται σε...: «απ' το πρωί ο καιρός το πάει για βροχή || έχω την εντύπωση πως ο καιρός το πάει για χιόνι»·

- ο καιρός τρέχει, βλ. φρ. *τρέχει ο καιρός*·

- ο καιρός φυσάει πρίμα, φυσάει ευνοϊκός άνεμος. (Λαϊκό τραγούδι: *ελαφρό ήταν το κύμα και ο καιρός φυσούσε πρίμα και μας φέρνει μάνι μάνι στον Περαία το λιμάνι*)·

- ο παλιός καλός καιρός, βλ. φρ. *οι παλιές καλές μέρες*, λ. *μέρα*·

- όποιος σκορπάει τον καιρό, δεν τον ξαναμαζεύει, δεν πρέπει να αφήνουμε τον καιρό μας να φεύγει ανεκμετάλλευτος, γιατί δε θα μπορέσουμε να τον ξαναβρούμε: «τώρα που είσαι νέος, μην αφήνεις τον καιρό σου να φεύγει άδικα, γιατί, όποιος σκορπάει τον καιρό, δεν τον ξαναμαζεύει»·

- όπως τον βρίσκω τον καιρό, έτσι τον αρμενίζω, βλ. φρ. *έτσι τον βρίσκω τον καιρό, έτσι τον αρμενίζω*·

- όπως τον παλιό καλό καιρό, όπως τότε που όλα ήταν ωραία και οι άνθρωποι ζούσαν χωρίς πολλά προβλήματα και ευτυχισμένοι: «πολλές φορές ονειρεύτηκα πως ζούσα στην αγαπημένη μου γειτονιά όπως τον παλιό καλό καιρό, αλλά το πρωί σαν ξυπνούσα, ερχόμουν πάλι αντιμέτωπος με τη σκληρή πραγματικότητα»·

- όσο είναι καιρός, όσο υπάρχουν ακόμη περιθώρια χρόνου: «πρέπει να παντρευτείς όσο είναι καιρός, γιατί μετά τα σαράντα δυσκολεύουν τα πράγματα»·

- πάει καιρός που... ή πάει καιρός τώρα που..., εδώ και μεγάλο χρονικό διάστημα, πολύ παλιά: «πάει καιρός που έχω κόψει το κάπνισμα || πάει καιρός τώρα που έφυγε και δε θα ξανάρθει». (Λαϊκό τραγούδι: *πάει καιρός που κόπηκε το επίδομα ανεργίας, τζίφος και με την αίτηση στο Ευρέσεως Εργασίας*)· βλ. και φρ. *είναι καιρός που(...)*·

- πάει καιρός που δεν..., πέρασε μεγάλο χρονικό διάστημα που δεν κάνω κάτι: «πάει καιρός που δεν καπνίζω, γιατί μου δημιούργησε πρόβλημα στα πνευμόνια || πάει καιρός που δεν τρώω λιπαρά, γιατί έχω ανεβασμένη χοληστερίνη»·

- πάει καιρός που μας άφησε, πέθανε πριν από πολύ καιρό: «δε μένει πια αυτός που ζητάς σ' αυτό το σπίτι, γιατί πάει καιρός που μας άφησε»·

- πάλι με χρόνια με καιρούς, στο απώτερο μέλλον, κάποτε στο μέλλον: «μπορεί να χώρισαν, αλλά επειδή ξέρω ότι αγαπιούνται, πάλι με χρόνια με καιρούς θα ξανασιμίσουν». (Λαϊκό τραγούδι: *με χρόνια πάλι με καιρούς κοντά μου θα γυρίσεις, θα σφάλμα σου θα αισθανθείς, συγγνώμη θα ζητήσεις*)·

- πάω κόντρα με τον καιρό ή πάω κόντρα στον καιρό, εναντιώνομαι στις κρατούσες κοινωνικές ή πολιτικές συνθήκες: «συνήθως δεν πάω κόντρα με τον καιρό κι έτσι έχω το κεφάλι μου ήσυχο || όλα τα επαναστατικά και προοδευτικά πνεύματα πάνε κόντρα στον καιρό». (Λαϊκό τραγούδι: *όμως θέλω τη ζωή μου να την χαρώ, γι' αυτό δεν τα πάω κόντρα με τον καιρό*)·

- πέρασε ο καιρός του, (για πρόσωπα) έχασε την παλιά κοινωνική επιρροή ή αίγλη που είχε: «μόλις κατάλαβε

πως πέρασε ο καιρός του, αποχώρησε απ' το κόμμα κι έζησε ήσυχα στο εξοχικό του»·

- *πέρασε ο καιρός τους*, (για καρπούς, φρούτα) λέγεται στην περίπτωση που ολοκληρώθηκε προ πολλού η διαδικασία της ωρίμανσης και δεν είναι κατάλληλα ή ευχάριστα όταν τα τρώμε: «μην ξαναγοράσεις κεράσια, γιατί πέρασε ο καιρός τους και δεν τρώγονται»·

- *περνώ τον καιρό μου*, **α.** τον διαθέτω με έναν ορισμένο τρόπο ή για έναν ορισμένο σκοπό: «όταν δεν έχω τίποτα άλλο να κάνω, περνώ τον καιρό μου διαβάζοντας || τις Κυριακές περνώ τον καιρό μου σκαλίζοντας τον κήπο του σπιτιού μου». **β.** ασχολούμαι με κάτι επειδή δεν έχω κάτι καλύτερο να κάνω: «όταν δεν έχω δουλειά, κάθομαι σ' ένα μπαράκι της παραλίας και περνώ τον καιρό μου βλέποντας τον κόσμο που βολτάρει». (Λαϊκό τραγούδι: *απόψε θα περάσω δυο λόγια να σου πω· πως έχω στην καρδιά μου για σε καλό σκοπό. Να παίξω, μη θαρρείς, γυρεύω και τον καιρό μου να περνώ· δυο χρόνια σένανε λατρεύω, τσαχπίνικο μελαχρινό*)·

- *πέφτει ο καιρός*, οι ατμοσφαιρικές συνθήκες επανέρχονται σταδιακά σε ομαλή κατάσταση: «μόλις πέσει εντελώς ο καιρός, θα βγούμε βόλτα με τη βάρκα»·

- *πονηροί καιροί*, χρονική περίοδος με ρευστή πολιτική ή οικονομική κατάσταση, που εγκυμονεί απρόβλεπτους κινδύνους: «πρόσεχε τι λες και τι κάνεις, γιατί περνάμε πονηρούς καιρούς και δεν ξέρεις από πού θα ξεσπάσει το κακό»·

- *πού καιρός για...*, δεν υπάρχει διαθέσιμος, ελεύθερος χρόνος για κάτι: «έχω πάρα πολύ διάβασμα, πού καιρός για διασκεδάσεις!»·

- *προ καιρού*, πριν από αρκετό καιρό: «τον είδα προ καιρού τυχαία στο δρόμο»·

- *πώς αλλάζουν οι καιροί!* έκφραση με την οποία αναφέρεται κανείς σε παλιότερες χρονικές περιόδους, όταν οι πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες ήταν πολύ καλύτερες από τις παρούσες ή το αντίθετο: «πώς αλλάζουν οι καιροί! Κάποτε επικρατούσε ησυχία και τάξη και σήμερα έχει γίνει Σικάγο η πόλη μας || πώς αλλάζουν οι καιροί! Σήμερα μια τετραμελής οικογένεια χρειάζεται χίλια με χίλια πεντακόσια ευρώ το μήνα για να ζει ανθρωπινά, ενώ κάποτε με εκατόν πενήντα χιλιάδες δραχμές περνούσε όμορφα κι ωραία». Συνήθως της φρ. προτάσσεται το *βρε*. (Λαϊκό τραγούδι: *βρε πώς αλλάζουν οι καιροί, άλλος εδώ κι άλλος εκεί*)·

- *σαν τον παλιό καλό καιρό*, έκφραση που, επ' αφορμή κάποιας καλής στιγμής, αναπολούμε παλιές καλές στιγμές του παρελθόντος: «συγκεντρωθήκαμε όλοι οι φίλοι και διασκεδάσαμε στα μπουζούκια σαν τον παλιό καλό καιρό»·

- *σημάδια των καιρών*, βλ. λ. *σημάδι*·

- *σημεία των καιρών*, βλ. λ. *σημείο*·

- *σκοτώνω τον καιρό μου*, **α.** ξοδεύω άσκοπα το χρόνο μου, τεμπελιάζω: «όλη τη μέρα κάθεσαι στο καφενείο και σκοτώνει τον καιρό του». **β.** διασκεδάζω την ανία μου ασχολούμενος στον ελεύθερο χρόνο μου με δευτερεύουσες δραστηριότητες: «έχω μια συλλογή με γραμματόσημα για να σκοτώνω τον καιρό μου»·

- *στης ακρίβειας τον καιρό*, βλ. λ. *ακρίβεια*·

- *στον καιρό!* (στη γλώσσα του στρατού, ιδίως του πολεμικού ναυτικού και της πολεμικής αεροπορίας) στρατιωτικό παράγγελμα, που επαναφέρει τους στρατιώτες σε κατάσταση χαλάρωσης, πριν από την εκτέλεση του επίσημου παραγγέλματος, που θα πρέπει να εκτελεστεί με ακρίβεια. Στο στρατό ξηράς χρησιμοποιείται το *άκυρο(ν)!* (βλ. λ.)·

- *στον καιρό μου ή στον καιρό μας*, στα δικά μου τα χρόνια, στη δική μου την εποχή, όταν ήμουν νέος: «στον καιρό μου δε δεχόμουν μύγα στο σπαθί μου || στον καιρό μας η οικογένεια ήταν πολύ δεμένη». Ο πλ. και όταν το άτομο μιλάει μόνο για τον εαυτό του·

- στον καιρό της βασιλείας του ή τον καιρό της βασιλείας του, τότε που είχε σπουδαίο κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό ή καλλιτεχνικό ρόλο και που δεν έχει πια είτε λόγω φθοράς είτε λόγω ηλικίας είτε λόγω αποχώρησης από την ενεργό δράση είτε λόγω θανάτου του: «στον καιρό της βασιλείας του έφτιαξε σπουδαία πράγματα || τον καιρό της βασιλείας του όλα μέσα στο εργοστάσιο δούλευαν ρολόι»·

- στον παλιό καλό καιρό! πρόποση που ανταλλάσσουν μεταξύ τους οι πότες που συνδέονται με παλιά φιλία και με ωραίες αναμνήσεις·

- τι καιρό έχει; βλ. φρ. τι καιρό κάνει(;)·

- τι καιρό κάνει; **α.** πώς είναι η ατμοσφαιρική κατάσταση(;)· «για δες μια στιγμή απ' το παράθυρο τι καιρό κάνει;». **β.** λέγεται και με την έννοια τι κοινωνική, πολιτική ή οικονομική κατάσταση επικρατεί κάπου: «εδώ τα πράγματα είναι μια χαρά, στην πατρίδα σας τι καιρό κάνει;». Την εποχή του ψυχρού πολέμου και του Συμφώνου της Βαρσοβίας, μεταξύ αρκετών Δυτικών διπλωματών επικρατούσε το παρακάτω σκεπτικό: *αν θέλεις να μάθεις τι καιρό κάνει στη Μόσχα, μάθε τι καιρό κάνει στη Σόφια*, κι αυτό γιατί η κομμουνιστική Βουλγαρία ήταν τότε η πιο πιστή, η πιο φανατική σύμμαχος της πάλαι ποτέ Σοβιετικής Ένωσης· βλ. και φρ. τι καιρός φυσάει(;)·

- τι καιρό κάνει εκεί πάνω; ειρωνικό πείραγμα σε πολύ ψηλό άτομο: «Φασούλα, τι καιρό κάνει εκεί πάνω;»·

- τι καιρός φυσάει; ποια είναι η κατάσταση των πραγμάτων, πώς εξελίσσονται οι διάφορες καταστάσεις, ποιο είναι το κοινωνικό ή πολιτικό κλίμα που επικρατεί(;)· «εδώ τα πράγματα σκουραίνουν μετά τις τελευταίες απεργιακές κινητοποιήσεις των συνδικάτων, εκεί κάτω τι καιρός φυσάει;»· βλ. και φρ. τι καιρό κάνει(;)·

- τον καιρό εκείνο, πριν από πολύ καιρό, πάρα πολύ παλιά: «τον καιρό εκείνο ήμασταν φίλοι, αλλά μετά χαθήκαμε». (Τραγούδι: **τον καιρό εκείνο τον παλιό, και οι δυο γραμμένοι στο σχολειό**)· βλ. και φρ. *τω καιρώ εκείνω*·

- τον καιρό που δέναν τα σκυλιά με τα λουκάνικα, βλ. λ. [σκυλί](#)·

- τον κακό μου τον καιρό, έκφραση έντονης δυσαρέσκειας μετά από αποτυχημένη μου ενέργεια ή έκφραση ως ένδειξη μετάνοιας ή αυτοκριτικής: «τον κακό μου τον καιρό, που θέλησα κι εγώ ν' ασχοληθώ μ' αυτό το πράγμα». Πολλές φορές, η φρ. για περισσότερο έμφαση κλείνει με το *και τον ανάποδό μου το χρόνο*·

- τον κακό σου τον καιρό! **α.** έκφραση έντονης αμφισβήτησης στα λεγόμενα ή στην ενέργεια κάποιου: «τον κακό σου τον καιρό, που έγιναν έτσι τα πράγματα! || τον κακό σου τον καιρό, που θα μπορέσεις να το επιδιορθώσεις μ' αυτό τον τρόπο!». **β.** λέγεται και ως κατάρα. Πολλές φορές, η φρ. για περισσότερη έμφαση κλείνει με το *και τον ανάποδό σου το χρόνο*·

- τον παλιό καλό καιρό, τότε που όλα ήταν ωραία και που οι άνθρωποι ζούσαν χωρίς πολλά προβλήματα και ευτυχισμένοι. Λέγεται με νοσταλγική διάθεση: «η κοινωνία μας έγινε σκληρή και άδικη, ενώ τον παλιό καλό καιρό όλα ήταν πιο ανθρώπινα». (Λαϊκό τραγούδι: *στων τραγουδιών μου τα συντρίμμια θα βρεις μαλάματα κι ασήμια απ' τον παλιό καλό καιρό. Τότε που ήσουν η ζωή μου το επιούσιο κορμί μου που πάντοτε θα λαχταρώ*)·

- τον τελευταίο καιρό, το τελευταίο διάστημα, τώρα τελευταία: «απ' ό,τι ξέρω, τον τελευταίο καιρό έχει προβλήματα με τη δουλειά του || τον τελευταίο καιρό, είναι ερωτευμένος με την κόρη του τάδε». Συνών. *τις τελευταίες μέρες*·

- τόσον καιρό ή τόσον καιρό τώρα, (αόριστα) πάρα πολύ καιρό, εδώ και καιρό: «τόσον καιρό του λέω να κόψει το κάπνισμα, αλλά αυτός εξακολουθεί να καπνίζει σαν φουγάρο». (Λαϊκό τραγούδι: *δε ρώτησες τόσον καιρό για μένα πώς πέρασα τρελή στην ξενιτιά, αγάπησα, δυστύχησα για σένα και σέρνομαι κακούργα μακριά*)·

- του καλού καιρού, **α.** σαν να μη συμβαίνει τίποτα, σαν να μην υπάρχει κανένα πρόβλημα και όλα εξελίσσονται μια χαρά, ενώ στην πραγματικότητα συμβαίνει το αντίθετο: «έξω γινόταν χαλασμός Κυρίου από τις φωνές των διαδηλωτών, κι αυτοί μέσα είχαν πιάσει κουβεντούλα του καλού καιρού για το πού θα πάνε διακοπές». **β.**

ανεμπόδιστα, με μεγάλη ευκολία: «χωρίς να κοπιάσει υπερβολικά, έβγαλε λεφτά του καλού καιρού». **γ.** δηλώνει υπερβολή: «κοιμάται του καλού καιρού || πίνει του καλού καιρού || τρώει του καλού καιρού». Από το ότι, όταν είναι καλός ο καιρός, όλα γίνονται εύκολα και ευχάριστα·

- του παλιού καιρού, **α.** (υποτιμητικά για πρόσωπα ή πράγματα) που δεν είναι σύγχρονος, μοντέρνος, που είναι παλιομοδίτικος και πολλές φορές, για το λόγο αυτό, είναι πιο σωστός, πιο γνήσιος, πιο αγνός: «έχει αντιλήψεις του παλιού καιρού, γι' αυτό δυσκολεύεται να συνεννοηθεί με τους νέους || κάποτε ήταν αριστοκρατίσσια κι εξακολουθεί να ντύνεται με ρούχα του παλιού καιρού || τα φρούτα του παλιού καιρού τα 'τρωγες και τα φχαριστιόσουν, ενώ τα σημερινά είναι σαν τρως πλαστικό!». (Λαϊκό τραγούδι: *είμαι καθώς πρέπει άντρας και του παλιού καιρού κι όχι απ' τους λιμοκοντόρους και του γλυκού νερού*). **β.** που συνέβη ή διαδραματίστηκε στο πολύ μακρινό παρελθόν: «τώρα έχουμε δημοκρατία και δε θα γυρίσουμε σε μεθόδους του παλιού καιρού». (Τραγούδι: *στη Μακεδονία του παλιού καιρού γνώρισα τη μάνα του Αλέξανδρου*)·

- του τα 'χω από καιρό μαζεμένα, οφείλει να μου δώσει εξηγήσεις για γεγονότα που έχουν συμβεί ή που εξακολουθούν να συμβαίνουν εδώ και μεγάλο χρονικό διάστημα, έχω συσσωρευμένα παράπονα σε βάρος κάποιου εδώ και πολύ χρονικό διάστημα: «πρέπει να ξεκαθαρίσει, επιτέλους, τη θέση του απέναντί μου, γιατί του τα 'χω από καιρό μαζεμένα»·

- του τα 'χω από καιρό φυλαγμένα, βλ. φρ. του τα 'χω από καιρό μαζεμένα·

- τρέχει ο καιρός, ο χρόνος κυλάει με μεγάλη ταχύτητα: «πρέπει να ενεργοποιηθούμε να τελειώσουμε τη δουλειά, γιατί τρέχει ο καιρός και θα χάσουμε την προθεσμία χωρίς να το καταλάβουμε»·

- τρώω τον καιρό μου, βλ. φρ. χάνω τον καιρό μου·

- τω καιρώ εκείνω, (ειρωνικά) λέγεται για κάτι που γινόταν ή συνηθιζόταν σε παλιότερες εποχές: «αυτά που μου λες γινόταν τω καιρώ εκείνω, από τότε όμως οι άνθρωποι άλλαξαν και νοοτροπία και γούστα». Από την εισαγωγική ευαγγελική φράση: *τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὁ Ἰησοῦς(...)*·

- τώρα είναι (ο) καιρός, τώρα είναι η κατάλληλη στιγμή να γίνει κάτι, τώρα ωρίμασε ο καιρός να γίνει κάτι: «τώρα είναι καιρός να φέρουμε αυτό το είδος, γιατί έχει μεγάλη ζήτηση στην αγορά || τώρα είναι ο καιρός να παντρευτείς, μην το πολυσκέφτεσαι»·

- χάλασε ο καιρός, μεταβλήθηκε προς το χειρότερο: «το πρωί είχε λιακάδα, αλλά τ' απόγευμα χάλασε ο καιρός κι άρχισε να βρέχει»·

- χάνω καιρό, καθυστερώ: «κάθε φορά που έρχομαι να σε δω, χάνω καιρό με την κουβέντα κι αργώ να πάω στη δουλειά μου». (Λαϊκό τραγούδι: *για να μη χάνουμε καιρό,σε παίρνω απ' το κινητό, γδύσου κι έρχομαι*)·

- χάνω τον καιρό (μου), **α.** ματαιοπονώ: «χάνεις τον καιρό σου που προσπαθείς να του βάλεις μυαλό, γιατί είναι αγύριστο κεφάλι». (Λαϊκό τραγούδι: *άδικα χάνω τον καιρό για να σε συμβουλευώ, για μια γυναίκα του μπελά, ρε τ' είν' αυτά, το νου μου να παιδεύω*). **β.** αφήνω το χρόνο μου να περνάει ανεκμετάλλετος, τον σπαταλώ άδικα: «όταν ήμουν νέος, έχανα τον καιρό μου χωρίς να κάνω τίποτα, και τώρα χτυπάω το κεφάλι μου». **γ.** καθυστερώ: «καθώς ερχόμουν έπεσα σ' ένα μπουτιλιάρισμα κι έχασα τον καιρό μου»·

- χειμώνα καιρό, βλ. λ. χειμώνας·

- χρόνια και καιρούς, βλ. λ. [χρόνος](#)·

- χωρίς να χάνει καιρό ή χωρίς να χάνει καιρό, χωρίς την παραμικρή καθυστέρηση, αμέσως, ευθύς: «μόλις έμαθε πως ο φίλος του χτύπησε και μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο, χωρίς να χάνει καιρό πήγε να τον δει». Συνών. *χωρίς να χάνει λεπτό ή χωρίς να χάνει λεπτό / χωρίς να χάνει στιγμή ή χωρίς να χάνει στιγμή / χωρίς να χάνει χρόνο ή χωρίς να χάνει χρόνο / χωρίς να χάνει ώρα ή χωρίς να χάνει ώρα*·

- ωραίοι καιροί τότε! έκφραση με την οποία αναφέρεται κανείς με νοσταλγία σε παλιότερες χρονικές περιόδους.

όταν οι πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες ήταν πολύ καλύτερες από τις παρούσες: «ωραίοι καιροί τότε! Γλέντια, ξενύχτια, διασκεδάσεις χωρίς άγχος κι αγωνία για το αύριο». Συνήθως της φρ. προτάσσεται το ερε·

- *ωραίος καιρός!* στερεότυπη έκφραση προσέγγισης κάποιου σε μοναχική γυναίκα με σκοπό τη σύναψη ερωτικών σχέσεων. Είναι και φορές που δηλώνει αμηχανία, όταν ο επίδοξος εραστής εξαντλήσει το λεκτικό του οπλοστάσιο ή αποτελεί και απλό πείραγμα σε γυναίκα στο δρόμο·

- *ωρίμασε ο καιρός*, ήρθε η κατάλληλη στιγμή να γίνει κάτι: «όλοι υποστηρίζουν πως ωρίμασε ο καιρός για την ίδρυση ενός νέου πολιτικού κόμματος».

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας